

Kirkon Ulkomaanavun lausunto sivistysvaliokunnalle asiasta VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Kirkon Ulkomaanapu kiittää mahdollisuudesta lausua sivistysvaliokunnalle kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta (VNS 4/2024 vp) keskittyen erityisesti valiokunnan toimialan kannalta keskeisiin kysymyksiin ja selonteon lukuun 4.2.2 (Koulutustaso nousuun).

Toivomme, että valiokunta kiinnittää lausunnossaan huomioita erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- Suomi on onnistuneesti nostanut koulutuksen kehitysyhteistyön painopisteeksi ja on myönteistä, että tämä työ jatkuu. Laadukas koulutus on avainasemassa muiden kehitystavoitteiden saavuttamisessa.
- Suomen panosta tarvitaan kansainvälisen koulutuksen kriisin ratkaisemissa tilanteissa, jossa pandemian seuraukset, lisääntyvät ja pitkittyvät konfliktit, ilmastokriisi ja talousvaikeudet uhkaavat koulutuspanostuksia.
- Leikkausten kohdennuksista päätettäessä, on huolehdittava siitä, ettei Suomen hyvin käyntiin lähteneeltä koulutuspanopistettä vaaranneta. Suomen panostukset koulutuksen tukemiseen pienentyvät rajusti. Koulutukseen kohdistuvaa kehitysyhteistyötä leikataan 30 % vuoden 2023 tasosta.
- Koulutus kriiseissä ja osana Suomen antamaa humanitaarista apua ei näy selonteossa. Ilmastokriisi ja konfliktien lisääntyminen tarkoittavat, että tarve koulutukselle kriisitilanteissa (Education in Emergencies) kasvaa.
- Pakolaisuutta käsitellään selonteossa ainoastaan kotimaahan paluun näkökulmasta ja teksti on linkittynyt vahvasti Suomen kehitysrahoituksen ehdollistamiseen. Koulutus on yksi keskeisimpiä palveluita, joita pakolaiset tarvitsevat ja pakolaisten integrointia kansallisiin koulutusjärjestelmiin pidetään ensisijaisena kestäväenä ratkaisuna.
- On myönteistä, että selonteon toimenpiteet mainitsevat koulutusalan yhteistyön jatkamisen kansalaisjärjestöjen kanssa. Kansalaisyhteiskunta- ja paikallistason toimijoilla on usein erikoistunutta ja paikallistettua koulutusosaamista, joiden osaamista kannattaa hyödyntää suoraan.
- Suomen on tärkeää jatkaa keskeisten kansainvälisten koulutusaloitteiden, erityisesti Global Partnership for Educationin (GPE) ja kriisikoulutukseen keskittyvän Education Cannot Wait (ECW) -rahastojen sekä EU:n vahvan koulutusroolin tukemista.
- Uuden EU-komission aloittaessa Suomen on vaikutettava siihen, että koulutus säilyy unionin kehitysyhteistyön painopisteenä.

Kehitysyhteistyön koulutuspainopiste jatkuu

”Ongelmat koulutukseen ja työelämään pääsemisessä sekä terveydenhuollossa voivat lisätä erityisesti nuorten näköalattomuutta, epätasa-arvon kokemusta ja valtioiden sisäistä epävakautta sekä luoda kasvualustaa väkivaltaiselle ekstremismille ja terrorismille.”

– Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

”Yhteiskunnallinen kehitys ja talouskasvu edellyttävät väestön koulutustason nostamista kehittyvissä maissa. Koulutuksen on oltava laadukasta ja kaikkien saavutettavissa. Koulutus on investointi tulevaisuuteen. Koulutettua työvoimaa tarvitaan yritystoiminnan rakentamiseksi ja investointien houkuttelemiseksi.”

– Valtioneuvoston Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Laadukas inklusiivinen koulutus on perusedellytys niin köyhyyden vähentämiseksi, työpaikkojen luomiselle, talouskasvulle, tasa-arvolle, vakaille demokratioille kuin ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Siksi meidän on satsattava koulutukseen, joka tavoittaa kaikki lapset ja nuoret – myös tytöt ja nuoret naiset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, erityisesti vammaiset ja kotoaan paenneet Yksikään YK:n kestävä kehityksen tavoite ei toteudu ilman koulutusta. Kerran saatua koulutusta mikään sota tai kriisi ei voi ottaa pois.

Koulutus kuuluu niihin teemoihin, joissa Suomella on erityistä osaamista ja annettavaa. **Suomi on onnistuneesti nostanut koulutuksen kehitysyhteistyön painopisteeksi ja on myönteistä, että tämä työ jatkuu.**

Selonteon kuvaus Suomen kehitysyhteistyön koulutuspainopisteestä on kuitenkin jossain määrin kapea ja esiin nostetut toimenpiteet vastaavat vain pientä osaa toiminnan kentästä. Esimerkiksi Unicefin innovaatiotoiminnan tukeminen mainitaan, muttei keskeisiä koulutusrahastoja Global Partnership for Educationia (GPE) ja Education Cannot Waitia (ECW).

Globaali koulutuksen kriisi edellyttää kansainvälisiä ratkaisuja

Monella mittarilla katsottuna maailmaa on viime vuosikymmenten aikana rakennettu parempaan suuntaan. Taloudellinen kehitys, panostukset julkisiin palveluihin ja osaltaan myös kehitysyhteistyö ovat onnistuneet. Äärimmäinen köyhyys on puolittunut, useampi tyttö käy koulua ja lapsikuolleisuus on vähentynyt.

Pitkä myönteisen inhimillisen kehityksen kausi näyttää kuitenkin päättyvän. **Pandemian jäljet, ilmastokriisin kiihtyminen, konfliktien lisääntyminen ja talouskriisi lisäävät köyhyyttä ja epävakautta ympäri maailmaa – erityisesti Euroopan ympärillä. Samalla kriisit uhkaavat oppimista.**

Globaaleista kestävä kehityksen SDG-tavoitteista sovittiin 2015. Nyt puolivälin tarkastelun kohdalla tavoitteiden saavuttamisesta ollaan kaukana, mutta loppukiriin on vielä aikaa. Ellei edistystä onnistuta kiihdyttämään, edelleen vuonna 2030 yli 80 miljoonaa lasta ei käy koulua ja 300 miljoonaa koulua käyvää lasta ei opi perustaitoja. Erityisesti koronapandemialla oli iso negatiivinen vaikutus oppimiseen.

- Matalan- ja keskitulon maissa 10-vuotiaista koululaisista 70 % ei pysty lukemaan yksinkertaista tekstiä.
- 224 miljoonaa kriisi- ja konfliktialueilla elävää lasta ja nuorta tarvitsee tukea koulutukseen.
- Vuoteen 2030 mennessä tarvitaan 44 miljoonaa uutta opettajaa – suurin tarve on Saharan eteläpuolisessa Afrikassa.
- Kehittyvien maiden paheneva velkakriisi uhkaa investointeja koulutukseen.

→ **Toivomme, että sivistysvaliokunta lausunnossaan korostaa koulutuksen tukemisen tärkeyttä köyhyyden vähentämisen ja kestävä kehityksen edistämisen näkökulmasta.**

Rahoitusleikkaukset uhkaavat koulutuksen tukemista

Suuret leikkaukset kehitysrahoitukseen tämän hallituskauden aikana kaventavat väistämättä Suomen kehityspolitiikkaa. **Suomen varsinaisen kehitysyhteistyön rahoitus tulee olemaan hallituskauden päättyessä noin 50 % matalampi kuin 10 vuotta sitten, ennen isojen leikkausten alkua. Suomen kehityspoliittinen läsnäolo maailmalla ja kansainvälisissä järjestöissä on kaventunut merkittävästi.** Tämä saattaa vaikuttaa myös Suomen pyrkimykseen päästä YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi.

Samalla Suomen panostukset koulutuksen tukemiseen pienentyvät rajusti. Vuonna 2023 koulutuksen tuki varsinaisesta kehitysyhteistyöstä oli 77 miljoonaa euroa, hallituksen 2025 talousarvioesityksessä tuki on pudonnut 54 miljoonaan euroon. Koulutukseen kohdistuvaa kehitysyhteistyötä leikataan 30 % vuoden 2023 tasosta.

Suomen kehitysyhteistyön koulutuspainopistettä on toteutettu erityisesti kahdenvälisen maaohjelmien kautta. Esimerkiksi nyt lakkautettava Mosambikin maaohjelma on ollut nimenomaan koulutusyhteistyötä. On mahdollista, että leikkaukset osuvat suhteettoman paljon koulutukseen.

- **Toivomme, että sivistysvaliokunta korostaa lausunnossaan sitä, että leikkausten kohdennuksista päätettäessä, on huolehdittava siitä, ettei Suomen hyvin käyntiin lähteneeltä koulutuspainopistettä vaaranneta. On syytä harkita selkeän tavoitteen asettamista koulutukseen kohdennetulle rahoitukselle. Samoin ulkoministeriön käytössä olevaa koulutusalan asiantuntemuksesta on huolehdittava.**

Kriisikoulutuksen merkitys kasvaa lisääntyvien konfliktien ja ilmastokriisin myötä

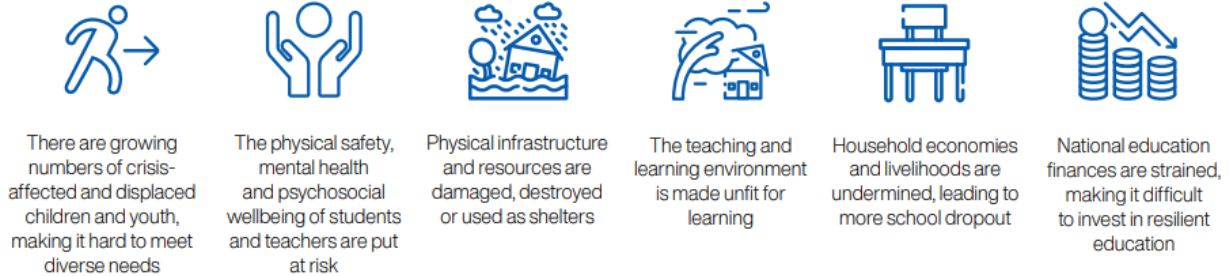
Ilmastokriisi ja konfliktien lisääntyminen tarkoittavat, että tarve koulutukselle kriisitilanteissa (Education in Emergencies) kasvaa. Koulutus kriiseissä ja osana Suomen antamaa humanitaarista apua ei kuitenkaan näy selonteossa.

Koulutuspainopistettä pitäisi vahvistaa myös osana Suomen antamaa humanitaarista apua – tämä osa koulutuksen edistämiseen sitoutumista on toistaiseksi ollut häilyvää. Lapsille koulut ovat turvallisia tiloja, jotka tukevat heidän kokonaisvaltaista kehitystään ja hyvinvointiaan, kun heidän ympäristöään koettelevat kriisit ja katastrofit. 224 miljoonaa kriisialueilla elävää lasta ja nuorta tarvitsee tukea koulutukseen. On välttämätöntä, ettei koulutus katkea kriiseistä, konflikteista tai pakolaisuudesta johtuen.

Pakolaisuutta käsitellään selonteossa ainoastaan kotimaahan paluun näkökulmasta ja teksti on linkittynyt vahvasti Suomen kehitysrahoituksen ehdollistamiseen. Suurin osa maailman 37,6 miljoonasta pakolaisesta asuu välittömissä naapurimaissa. Koulutus on yksi keskeisimpiä palveluita, joita pakolaiset tarvitsevat ja pakolaisten integrointia kansallisiin koulutusjärjestelmiin pidetään ensisijaisena kestävästä ratkaisuna. Ensisijaisten isäntämaiden tukea tai YK:n pakolaisjärjestön rahoitusta ei kuitenkaan mainita selonteossa lainkaan.

Ilmastokriisi on myös kouluskriisi. Geneva Global Hub for Education in Emergencies on tarkastellut ilmastonmuutoksen vaikutuksia koulutukseen. Esiin nousevia ilmiöitä ovat muun muassa sään ääri-ilmiöiden aiheuttama koulujen tuhoutuminen, ihmisten joutuminen jättämään kotiseutunsa tai kuumuuden aiheuttamat koulujen sulut.

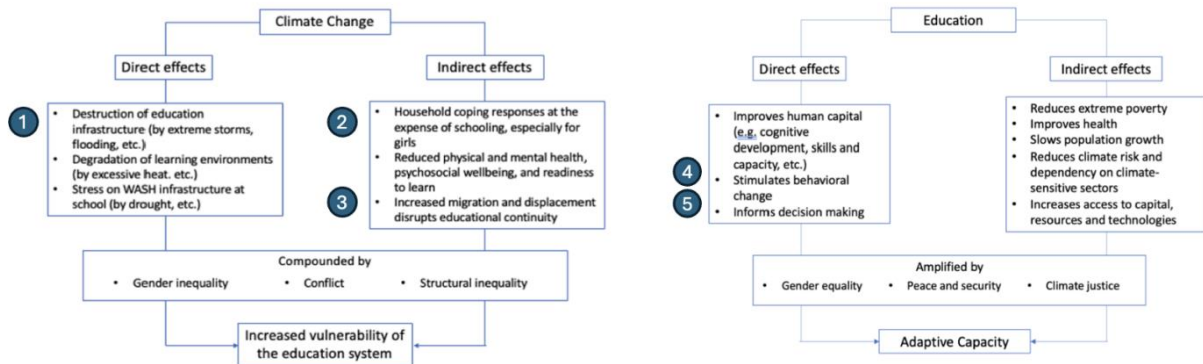
Climate Impacts on Education in Emergencies²

Tanskan ulkoministeriön systeeminen tarkastelu puolestaan osoittaa, kuinka ilmastonmuutoksen vaikutukset vahingoittavat koulutukseen, mutta toisaalta koulutuksen avulla on mahdollista tukea ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Climate Change and Education Intersection framework

Based on: Education section of the State and Trends in Adaptation- Africa Report 2022

➔ **Toivomme, että sivistysvaliokunta lausunnossaan korostaa koulutuksen tärkeyttä sekä akuuteissa, että pitkittyneissä kriiseissä sekä pakolaistilanteissa. Koulutus kriiseissä korostuu ilmastokriisin koulutukselle aiheuttamien vahinkojen myötä, lisääntyvien konfliktien ja pakolaisuuden myötä.**

Tuki kansainvälisille koulutustoimijoille

Tärkeä osa Suomen kansainvälisen koulutuspolitiikan vahvistamista on ollut Suomen liittyminen mukaan keskeisiin koulutusta tukeviin rahastoihin Global Partnership for Educationiin (GPE) ja koulutukseen kriisitilanteissa keskittyvään Education Cannot Waitiin (ECW). Nämä rahastot ovat myös keskeisiä foorumeita, joiden kautta Suomi voi vaikuttaa kokoaan suuremmin globaaliin koulutuspolitiikkaan.

Hallitus päätti 2023 lähes 8 miljoonan euron tuesta ECW:n uudelle strategiakaudelle 2023–2026. ECW:n rooli on tärkeä koska isoista tarpeista huolimatta vain pieni osa humanitaarisesta rahoituksesta ohjataan opetukseen ja koulutukseen.

Global Partnership for Education (GPE) on maailmanlaajuinen rahasto, jonka tarkoituksena on laajan eri koulutustoimijoiden välisen yhteistyön ja kumppanuuden kautta kehittää ja parantaa koulutusjärjestelmiä maailman köyhimmässä maissa. Suomi on valtiotasolla mukana GPE:ssä sekä

rahoittajana, että maatason koordinaatiosta vastaavana tahona. Viimeisimmälle rahoituskaudelle 2021–2025 myönnetty tuki oli 25 miljoonaa euroa.

EU jäsenmaineen on maailman suurin koulutuksen kehitysyhteistyön rahoittaja. Komissaari Jutta Urpilaisen kaudella EU on lisännyt kehitysyhteistyön koulutuspainotusta merkittäväällä tavalla. Suomen tulee pyrkiä varmistamaan, että myös jatkossa koulutus säilyy keskeisenä EU:n kansainvälisten kumppanuuksien prioriteettina.

- **Toivomme, että sivistysvaliokunta lausunnossaan korostaa, että Suomen on tärkeä jatkaa tukeaan kansainvälisille koulutusrahastoille. Eryteisesti on valmistauduttava osallistumaan Global Partnership for Educationin tulevaan rahoituskierrökseen.**
- **Uuden EU-komission aloittaessa Suomen on vaikutettava siihen, että koulutus säilyy unionin kehitysyhteistyön painopisteenä.**

Kirkon Ulkomaanavun puolesta lisätietoja antaa:
vaikuttamistyön päällikkö Tapio Laakso, p. 050 536 3280, tapio.laakso@kua.fi